

УДК 35

[https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-12\(17\)-606-621](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-12(17)-606-621)

Черниш Вадим Олегович кандидат юридичних наук, викладач кафедри теорії та практики управління, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського" м. Київ, 03056, КПІ ім. Ігоря Сікорського, Голова Керівної ради ГО «Центр безпекових досліджень «СЕНСС», <https://orcid.org/0000-0002-4904-4616>

КВАЗІРОЗВІДУВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Анотація. Автор статті вводить в обіг поняття квазірозвідувальної діяльності органів державної виконавчої влади України, які не є розвідувальними чи правоохоронними органами або військовими формуваннями. В статті не лише обґрунтовується необхідність квазірозвідувальної діяльності, зазначається її зміст та основні ознаки. В роботі також здійснено порівняльний аналіз квазірозвідувальної та розвідувальної діяльності, зроблено висновки щодо наявних відмінностей та спільних рис. Також в статті аналізуються проблеми, які обмежують можливості розвідувальних органів України надавати Уряду України інформацію, яка необхідна для формування та реалізації державної політики щодо окупованих територій.

Тимчасово окуповані території України потребують особливої уваги з боку держави, але інформації про стан справ на цих територіях значно менше, ніж інформації про території, що знаходяться під контролем Української держави. Квазірозвідувальна діяльність розглядається як окремий вид діяльності, а її результати – як важливий фундамент для формування державної політики щодо окупованих територій та її успішної реалізації. Таким чином, метою статті є теоретичне обґрунтування необхідності проведення органами державної виконавчої влади України квазірозвідувальної діяльності щодо окупованих Російською Федерацією територій.

Важливою основою для розуміння змісту як розвідувальної, так і квазірозвідувальної діяльності зазначається розвідувальний цикл, який складається із кількох елементів: збору, обробки, аналізу та доведенню інформації до споживачів у формі аналітичного продукту.

В дослідженні проаналізовано приклади практичної діяльності Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб, що підпадають під ознаки квазірозвідувальної діяльності. Теоретичне обґрунтування та позитивний досвід практичної діяльності згаданого органу державної виконавчої влади, проаналізований в статті, є основою для практичних рекомендацій Уряду України стосовно формування та реалізації державної політики щодо тимчасово окупованих територій.

Ключові слова: розвідувальна діяльність, квазірозвідувальна діяльність, національна безпека, розвідка, розвідувальні органи, тимчасово окуповані території, державна безпека, розвідувальний цикл.

Chernysh Vadym Olehovych PhD in Law, Lecturer at the Department of Theory and Practice of Management, National Technical University of Ukraine «Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute», Kyiv, 03056, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Head of the Governing Council of the NGO «Center for Security Studies «CENSS», <https://orcid.org/0000-0002-4904-4616>

QUASI-INTELLIGENCE ACTIVITY TOWARDS OCCUPIED TERRITORIES

Abstract. The author of the article introduces the concept of quasi-intelligence activity of Ukrainian state executive bodies which are not intelligence or law enforcement agencies or military formations. The article not only justifies the need for quasi-intelligence activity, but also outlines its content and main features. The article also provides a comparative analysis of quasi-intelligence and intelligence activities and concludes on their differences and similarities. The article also analyzes the problems that limit the ability of Ukraine's intelligence agencies to provide the Ukrainian government with the information necessary to formulate and implement state policy on the occupied territories.

The temporarily occupied territories of Ukraine require special attention from the state, but there is significantly less information about the situation in these territories than there is about the territories under the control of the Ukrainian state. Quasi-intelligence activities are considered a separate type of activity, and their results are seen as an important foundation for the formation of state policy regarding the occupied territories and its successful implementation. Thus, the purpose of the article is to provide a theoretical justification for the necessity of quasi-intelligence activity by the state executive bodies of Ukraine regarding the territories occupied by the Russian Federation.

An important basis for understanding the content of both intelligence and quasiintelligence activities is the intelligence cycle, which consists of several elements: collection, processing, analysis, and dissemination of information to consumers in the form of an analytical product.

The study analyzes examples of practical activities of the Ministry of Temporarily Occupied Territories and Internally Displaced Persons that fall under the characteristics of quasi-intelligence activity. The theoretical justification and positive experience of the practical activities of the aforementioned state executive body, analyzed in the article, form the basis for practical recommendations to the Government of Ukraine regarding the formation and implementation of state policy on temporarily occupied territories.

Keywords: intelligence activity, quasi-intelligence activity, national security, intelligence, intelligence agencies, temporarily occupied territories, state security, intelligence cycle.

Постановка проблеми. Частина території України перебуває під контролем Російської Федерації (РФ), в умовах окупації опинилися мільйони людей, які мають українське громадянство. Декларуючи тимчасовий характер окупації, українська влада, тим самим, обумовлює необхідність формування та реалізації політики щодо окупованих територій на період окупації. Слід розуміти, що державна політика щодо окупованих територій формально відноситься до сфери внутрішньої політики, оскільки такі території відповідно до українського законодавства знаходяться в межах міжнародно визнаних кордонів України. Державна політика щодо окупованих територій багатогранна, вона тісно переплітається не лише із політикою у сфері національної безпеки, а із іншими, такими як соціальна, освітня, культурна, мовна, інформаційна політики тощо. Разом із тим, державна політика щодо окупованих територій тісно пов'язана із зовнішньою політикою, оскільки українська держава значною мірою покладається на зовнішніх акторів у питаннях, що стосується повернення окупованих територій.

Підтримка зв'язків між розірваними окупацією частинами суспільства, між державою та її громадянами, що проживають в окупації, є важливим завданням уповноважених державних органів. Держава Україна також має здійснювати вплив на населення окупованих територій, формуючи та підтримуючи позитивне ставлення до себе та критичне до окупаючої держави – РФ. Також пасивний та активний спротив населення окупованих територій залежить не лише від вправності розвідувальних органів, а і від того, чи є ефективним вплив держави на своїх громадян, що проживають в окупації.

Поза всяким сумнівом, інформація про умови окупації, діяльність органів окупаційної влади, настрої населення, стан справ в різних сферах життя, діяльність міжнародних акторів на окупованих територіях важливі для діяльності ординарних органів державної виконавчої влади¹. Разом із тим, відсутність доступу органів державної виконавчої влади до окупованих територій, блокування РФ доступу до сегменту її кіберпростору, що поширюється на окуповані українські території, загальні обмеження обігу інформації на окупованих територіях та суворий контррозвідувальний режим значно ускладнює отримання необхідної державі інформації. В таких умовах, теоретично, можна було би покладатися на розвідувальні органи України. Разом із тим, збір інформації, яка необхідна для діяльності органів державної виконавчої влади щодо окупованих територій, може відволікати розвідувальні органи від інших завдань та спричинити ускладнення, пов'язані із необхідністю розпорошувати матеріальні, фінансові та інші ресурси.

¹ Під ординарними в цій статті слід розуміти органи державної виконавчої влади, які не є розвідувальними, правоохоронними органами або військовими формуваннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сутність розвідувальної діяльності та призначення розвідувальних органів досліджували Марк Ловенталь, Роберт Кларк, Майкл Альтхофф, Майкл Уорнер, Пітер Гілл, Марк Фітіан.

В цій статті автором вперше вводиться в обіг поняття квазірозвідувальної діяльності органів державної виконавчої влади (КРД). Під квазірозвідувальною діяльністю розуміється законна діяльність ординарних державних органів виконавчої влади, що за окремими рисами схожа із розвідувальною діяльністю та полягає у зборі та аналізі інформації походженням з-за меж території держави або з території, що не контролюється її урядом, для формування та реалізації державної політики у різних сферах.

Метою статі є теоретичне обґрунтування необхідності проведення органами державної виконавчої влади України квазірозвідувальної діяльності щодо окупованих Російською Федерацією територій та надання рекомендацій по здійсненню такої діяльності.

Методами дослідження, що використані в цій статті є якісний аналіз, в тому числі порівняльний, вивчення практичної діяльності органів виконавчої влади (case study), окремі елементи лексичного та семантичного аналізу текстів.

Виклад основного матеріалу.

Загальні юридичні основи діяльності розвідувальних органів та обмеження у їх взаємодії із органами державної виконавчої влади

В Конституції України розвідувальні органи не згадуються безпосередньо. Частиною 3 статті 17 встановлено, що «забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом» [1]. Лексичний та семантичний аналіз тексту цієї норми дозволяє зробити кілька висновків:

- *Державна безпека* є об'єктом забезпечення органами держави;
- Словосполучення «національна безпека» в ст.17 Конституції України не вживається взагалі, хоча в інших її нормах воно присутнє 19 разів.
- Забезпечення державної безпеки покладається на певні військові формування та правоохоронні органи.

Конституція не містить положень, які би дозволяли визначити співвідношення понять «державна безпека» та «національна безпека». Натомість, закон України «Про національну безпеку» дає визначення обох понять [2]. Відповідно до норм цього закону «національна безпека» є родовим поняттям для поняття «державна безпека», тобто включає його як вид. Формулювання обох понять в законі дає два теоретично можливих варіанта співвідношень, що можуть бути представлені колами Венна.

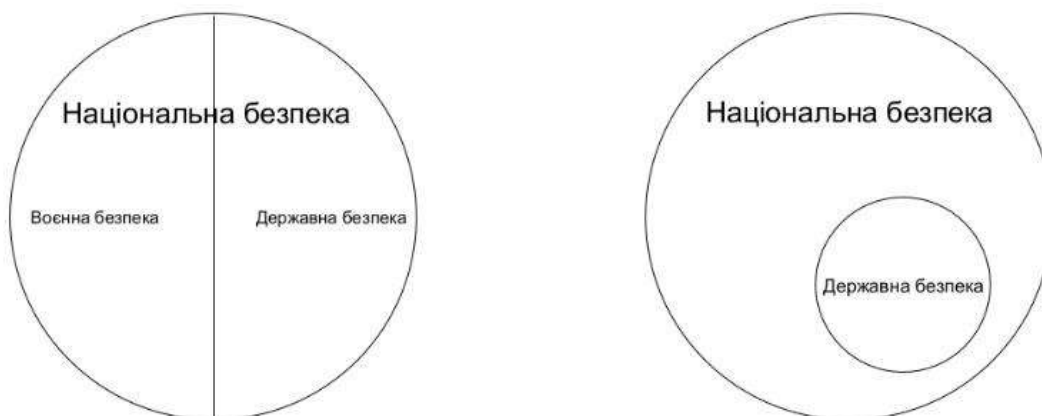

Рис. 1. Співвідношення понять «національна безпека» та «державна безпека»

Виходячи із співвідношення понять, визначеного згаданим вище законом та приписом частини 3 статті 17 Конституції України, діяльність по забезпеченню національної безпеки, крім забезпечення державної безпеки і охорони кордону, можуть здійснювати ординарні органи державної виконавчої влади. Такий висновок з очевидністю вказує на необхідність більш ретельного підходу до правового регулювання сфери національної безпеки та узгодження норм Закону України «Про національну безпеку» із Конституцією України або, за певних умов, тлумачення відповідної конституційної норми Конституційним Судом України.

Для того, щоб зробити умовивід, чи можуть ординарні органи державної виконавчої влади проводити розвідувальну діяльність, необхідно спочатку знайти відповідь на питання, чи є вона діяльністю по забезпеченню державної безпеки. Державна безпека – це «захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру» [2]. Три визначальних ознаки цього поняття: 1) об'єкти захисту (суверенітет та інші), 2) стан, в якому ці об'єкти є захищеними від загроз; 3) невоєнний характер таких загроз.

Вищенаведене визначення поняття не придатне для того, щоб класифікувати всю розвідувальну діяльність як таку, що забезпечує державну безпеку. Іншими словами, забезпечення захищеності таких об'єктів як державний суверенітет, територіальна цілісність та демократичний лад, а також інших життєво важливих інтересів, є завданнями найвищого порядку, що стоять перед державою. Але не всі функції та завдання держави досягають цього «піку». Низка інформації, що здобувається розвідувальними органами, є меншою за поріг, який підпадає під визначення державної безпеки (кваліфікаційний поріг для визначення державної безпеки). Що ж стосується ординарних органів державної виконавчої влади, то для формування та реалізації політики

щодо окупованих територій разом з інформацією в сфері державної безпеки, їм потрібна інформація, яка в багатьох випадках явно нижча за кваліфікаційний поріг.

Як уже зазначалося, Конституція України не забороняє ординарним органам державної виконавчої влади проводити розвідувальну діяльність, але відповідне обмеження міститься в Законі України «Про розвідку» [3]. Цей закон встановлює обмежене коло суб'єктів розвідувальної діяльності, це зокрема: Служба зовнішньої розвідки України; розвідувальний орган Міністерства оборони України; розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону. Таким чином, ординарні органи державної виконавчої влади не мають права проводити розвідувальну діяльність для здобування розвідувальної інформації. Це повною мірою стосується і інформації про окуповані території України, що не перевищує кваліфікаційний поріг.

Поняття «розвідувальна інформація» за законодавством та її відмінність від іншої інформації, яку можуть здобувати органи державної влади

Закон України «Про розвідку» містить дефініцію «розвідувальна інформація». Розвідувальна інформація – усні, зафіксовані на матеріальних носіях (у тому числі у зразках виробів і речовин) чи відображені в електронному вигляді відомості або дані, які не є загальнодоступними або які неможливо отримати офіційним шляхом, про наміри, плани і дії іноземних держав, організацій та осіб чи про їхні потенційні можливості щодо реалізації таких намірів і планів, а також про процеси, події, обставини, технології, знання в інтересах національної безпеки і оборони України [3].

В цьому законодавчому визначенні поняття «розвідувальна інформація» слід звернути увагу на дві обов'язкові ознаки: 1) зібрана розвідувальними органами інформація має бути не загальнодоступною або такою, яку не можливо отримати офіційно; 2) інформація має збиратися в інтересах національної безпеки і оборони. Таким чином, якщо Уряд України або міністерства потребують збору інформації з-за меж держави, що є нижче кваліфікаційного порогу сфери державної безпеки та яку, теоретично, можна отримати офіційно або, наприклад, купити, то вони не можуть покладатися на розвідувальні органи.

Закон України «Про розвідку» не містить вказівки на кваліфікаційний поріг, вище якого зібрана розвідувальними органами інформація може вважатися такою, що стосується національної безпеки. Натомість, в Сполучених Штатах Америки існує такий поріг, застосування критеріїв якого покликане відрізнити «національну розвідувальну інформацію» (national intelligence), а також «розвідувальну інформацію, пов'язану із національною безпекою» (intelligence related to national security) від іншої [4]. Одним із важливих обов'язкових порогових критеріїв для цього є те, що розвідувальна

інформація стосується більше, ніж одного агентства уряду Сполучених Штатів Америки [4].

Розвідувальний цикл як основа для усвідомлення процесу збору та використання розвідувальної інформації

Розвідувальний цикл широко відомий як зарубіжним, так і вітчизняним дослідникам розвідувальної діяльності. Закон про реформу розвідки та запобігання тероризму 2004 року Сполучених Штатів Америки оперує словосполученням «розвідувальний цикл», не надаючи чіткої дефініції. Але описуючи повноваження Директора національної розвідки, норми цього закону визначають компоненти розвідувального циклу, зокрема встановлення цілей, пріоритетів та керівних принципів для розвідувального співтовариства з метою забезпечення своєчасного та ефективного збору, обробки, аналізу та поширення розвідувальної інформації.

Марк Лоуенталь наводить кілька змістовних візуалізацій розвідувального циклу, одна із них представлена на рис. 2.

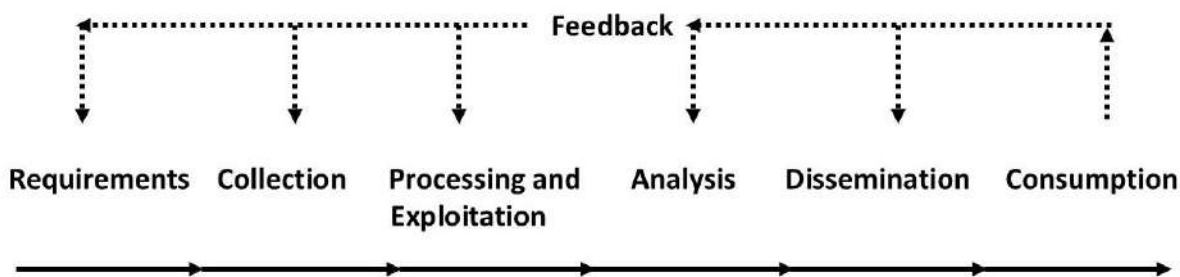

Рис. 2. Одна зі змістовних візуалізацій розвідувального циклу

Схожість між розвідувальною та квазірозвідувальною діяльністю у зборі інформації

Американський підхід до класифікації розвідувальних дисциплін збору інформації за видами джерел передбачає п'ять їхніх видів: HUMINT (Human Intelligence), SIGINT (Signal Intelligence), GEOINT (Geospatial Intelligence), MASINT (Measurement and Signature Intelligence), OSINT (Open-Source Intelligence). Українське розвідувальне співтовариство не створило основ для офіційної класифікації дисциплін збору розвідувальної інформації. Якщо оцінювати схожість збору інформації під час КРД з розвідувальною діяльністю на основі досвіду Міністерства з питань окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України (МТОТ), то певну схожість можна знайти із HUMINT (агентурна розвідка), GEOINT (геопросторова розвідка) та OSINT (розвідка з відкритих джерел).

Таблиця 1

Порівняльна таблиця, що демонструє схожість елементів окремих дисциплін збору інформації

Розвідувальна дисципліна збору інформації	Схожість збору інформації за змістом в квазірозвідувальній діяльності
HUMINT	Підбір осіб для особистих контактів, попереднє вивчення співбесідника, знання його психологічного портрету, наявність навичок спілкування із людьми, вміння побічно отримувати необхідну інформацію та інші ознаки.
GEOINT	Отримання інформації від комерційних суб'єктів – компаній, що є операторами супутників. Такою інформацією можуть бути супутникові знімки об'єктів, результати зондування землі різноманітними радарними тощо.
OSINT	Зміст діяльності з отримання загальнодоступної інформації, що з'являється в друкованій або електронній формі, включаючи радіо, телебачення, газети, журнали, Інтернет, комерційні бази даних, а також відео, графіку та малюнки [5]. Цей компонент діяльності тотожний до розвідувальної.

Аналіз зібраної інформації та розвідувальний (аналітичний) продукт

Зібрана в результаті розвідувальної діяльності інформація підлягає аналізу. Аналіз отриманої інформації створює додаткову вартість розвідувального продукту, він дозволяє заповнити нестачу відомостей, що не можливо отримати. Офіс директора національної розвідки США таким чином пояснює роль аналізу в розвідувальному циклі: «Аналітики вивчають і оцінюють всю зібрану інформацію, додають необхідний контекст і інтегрують її в готові продукти. Вони створюють кінцеву розвідувальну інформацію, що включає оцінку подій і висновки про значення цієї інформації для Сполучених Штатів» [6].

Тобто готовий продукт розвідувального циклу представляє собою завершений продукт, який потім доводиться до відома споживачам цієї інформації, які визначені законом. В США існує також офіційно затверджений стандарт аналітичної роботи для всіх аналітиків розвідувального співтовариства, який є публічним документом.

Методи, підходи та принципи аналізу даних, зібраних в результаті квазірозвідувальної діяльності по суті є ідентичними до тих, що використовуються у розвідувальній діяльності. Вони в обох випадках покликані мінімізувати упередженості, оцінити ризики, приймати до уваги альтернативні гіпотези та правильно передати вірогідності настання тих чи інших подій. Підходи та методи аналітичної діяльності мають обов'язково враховувати особливості людської психіки, процесу мислення та інших процесів пізнання, хоча і елемент творчості є важливим в аналітичному ремеслі.

Досвід України щодо уповноваження органів державної виконавчої влади на ведення КРД

28 листопада 2018 року набула чинності постанова Кабінету Міністрів України №1008 яка уточнила повноваження Міністерства з питань окупованих

територій та внутрішньо переміщених осіб. Уряд України сформулював повноваження МТОТ, прямо зазначивши його наступні права:

збирати, аналізувати та оприлюднювати документовані відомості про ставлення фізичних та юридичних осіб, міжнародних організацій, громадських об'єднань, у тому числі неурядових організацій іноземних держав та міжнародних неурядових організацій, до окремих осіб, подій, явищ, процесів, фактів щодо тимчасово окупованих територій України та населення, що на них проживає, реінтеграції їх в єдиний конституційний простір України [7].

Як видно із тексту згаданої постанови, в ній згадуються такі самі елементи, які притаманні розвідувальному циклу – збір, аналіз та оприлюднення (поширення) інформації. Фактично, в зазначеному урядовому документі йдеться про квазірозвідувальну діяльність МТОТ. Варто також зазначити, що деякі інші повноваження цього органу були по суті КРД. Наприклад, в положенні про його правонаступника, Міністерства з реінтеграції тимчасово окупованих територій, було зазначено про те, що цей орган:

збирає, аналізує та узагальнює інформацію про дотримання норм міжнародного гуманітарного права на тимчасово окупованій території (крім повноважень з координації розшуку осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та вирішення інших пов'язаних з цим питань відповідно до Закону України “Про правовий статус осіб, зниклих безвісти за особливих обставин”), а також прилеглих до неї територіях і вносить пропозиції щодо реагування на факти порушення;

збирає та систематизує інформацію про факти порушення прав громадян України, іноземців та осіб без громадянства, зокрема позбавлених особистої свободи внаслідок дій збройних формувань Російської Федерації, окупаційної адміністрації та/або державних органів Російської Федерації на тимчасово окупованій території;

проводить моніторинг діяльності міжнародних гуманітарних організацій з питань, що належать до його компетенції [8].

Крім того, МТОТ було наділено низкою повноважень щодо роботи та взаємодії із внутрішньо переміщеними особами (ВПО), що вимушено залишили окуповані території, але зберегли особисті (родинні, дружні тощо), майнові та окремі фінансові зв'язки із громадянами, що залишилися на таких територіях. В 2017 році організація Atlantic Council, США, у своєму огляді «Внутрішньо переміщені особи в Україні тримають ключ до миру» зазначала, що багато хто з числа цих осіб «будує мости між сходом і заходом [України]» [9]. ВПО є цінним ресурсом для отримання інформації про функціонування всіх сфер життя на окупованих територіях, а також каналом доведення потрібної для уряду інформації населенню цих територій.

Ілюстративні приклади практичної діяльності МТОТ (case study)

5 жовтня 2018 року прес-служба МТОТ опублікувала повідомлення під назвою «Окупаційна влада приховує аварію з газовими турбінами «SIEMENS»,

що завезені на територію АР Крим в обхід міжнародних санкцій» [10]. В повідомленні йшлося про виявлення ознак руйнування даху на Балаклавській теплоелектростанції (ТЕС) 30 серпня 2018 року. Публікація містила текстову інформацію, що була зібрана до аварії про поставки турбін в порушення санкційного режиму (OSINT) та супутникові знімки пошкоджень будівлі ТЕС (GEOINT). Щодо поставок турбін Siemens на територію окупованого Росією півострова Крим було відомо із публічних джерел до аварії. Так, зокрема, в липні 2017 року про це повідомляла агенція Reuters та британський мовник BBC [11; 12]. Відома була також принципова позиція, що неодноразово висловлювалася міністром закордонних справ України в 2017-2018 роках, та яка полягала в засудженні обходу санкцій та необхідності розслідування поставок турбін та встановлення суворого режиму дотримання санкційного режиму у подальшому [13; 14].

Повідомлення MTOT від 5 жовтня 2018 року побудувало первинний наратив про аварію на об'єкті критичної інфраструктури окупованого Росією півострова Крим, пов'язаному з контрабандними турбінами Siemens, з акцентом на порушення санкційного режиму німецькою компанією. Це повідомлення послужило основою для наступних повідомлень українською та англійською мовою численних засобів масової інформації та веб-ресурсів, таких як Українська правда, Лівий берег, Interfax, KyivPost, Новинарня, ZAHID.NET [15; 16; 17; 18; 19; 20]. Майже синхронне та масове розповсюдження схожих за змістом повідомлень підсилило ефект впливу на цільові аудиторії.

Оригінальне (первісне, базове) повідомлення MTOT побудоване на аналізі зібраної OSINT та GEOINT інформації. Повідомлення містить наративи у тексті, що підкрілені візуальною інформацією про факти у вигляді супутникових знімків гарної якості. Отже, якісний збір та поєднання фактичної інформації із різних джерел, що стала «будівельними блоками» для базового повідомлення, визначили його переконливий характер.

Базове повідомлення та всі інші повідомлення вказують на здатність України документувати порушення санкцій ЄС з боку його суб'єктів. Наратив у повідомленні про те, що газові турбіни були завезені «в обхід міжнародних санкцій», вказує на необхідність посилення механізмів експортного контролю та посилення санкційного режиму загалом. Повідомлення адресоване як українській, так і зарубіжній громадськості, а також урядам західних партнерів України (особливо Німеччині та ЄС).

Іншим наративом, що міститься в первісному повідомленні MTOT і збережений здебільшого в наступних повідомленнях ЗМІ, зроблених на його основі, є звернення уваги на некваліфікованість та технічну неспроможність окупаційної адміністрації Росії на півострові Крим. Факти, що вказують на це, дискредитують окупаційний режим в цілому та його окремих діячів в очах місцевого населення.

Майже всі вторинні або навіть третинні повідомлення про аварію містили посилання на базове повідомлення МТОТ, що дозволяло простежити інформаційний ланцюг до його оригіналу та верифікувати походження інформації.

Ще одним прикладом КРД може слугувати підготовка матеріалів МТОТ для накладення санкцій Радою національної безпеки та оборони України на громадян та юридичних осіб країни-окупанта. 19 березня 2019 року міністерство повідомило, що на підставі зібраної ним інформації Президент України застосував низку санкцій до фізичних та юридичних осіб які «створю[вали] реальні або потенційні загрози національним інтересам України, порушу[вали] інтереси суспільства та держави, призвод[или] до завдання майнових втрат, створю[вали] перешкоди для повноцінного здійснення громадянами України належних їм прав і свобод» [21]. МТОТ зазначило, що готувало матеріали для застосування санкцій, тобто збирало, обробляло та аналізувало інформацію про осіб, щодо яких згодом було застосовано санкції. В санкційних списках вищезгаданого указу опинилися:

- фізичні особи які були залучені до проведення незаконних археологічних пошукових робіт на об'єктах культурної спадщини;

- російські підприємства та їх керівники, в тому числі ті що здійснювали морські перевезення, та ті, що здійснювали будівництво Керченського мосту;

- підприємства з країн Європейського Союзу за співпрацю із російськими підприємствами на окупованій території;

- громадяни іноземних держав, які в якості «міжнародних спостерігачів» взяли участь у незаконних виборах Президента Російської Федерації на окупованій Росією території.

Наведений перелік суб'єктів вказує на обсяг інформації та види відкритих джерел, з яких вона мала би бути зібрана. Це зокрема, друковані та електронні видання, що розповсюджувалися в Росії та на окупованих нею територіях, інформація про іноземних громадян з їхніх аккаунтів в соціальних мережах, державні бази даних про реєстрацію юридичних осіб, інформація офіційних виборчих органів РФ, інформація із федеральних баз даних про закупівлі товарів та послуг з федерального та місцевих бюджетів, наукові конференції та публікації в наукових виданнях тощо.

Різниця між розвідувальною та квазірозвідувальною діяльністю

Попри схожість квазірозвідувальної та розвідувальної діяльності, вони мають суттєві ознаки, що відрізняють їх одну від одної. Різниця між цими двома видами діяльності наведена в Таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняльна таблиця, що унаочнює різницю між розвідувальною та квазірозвідувальною діяльністю

Розвідувальна діяльність	Квазірозвідувальна діяльність
Здійснюється розвідувальними органами	Здійснюється ординарними органами державної виконавчої влади
Має на меті здобути інформацію яка не є загальнодоступною або яку неможливо отримати офіційним шляхом	Має на меті зібрати офіційну, публічну або загальнодоступну інформацію. (Не виключається незаплановане отримання іншої інформації)
Здійснюється переважно таємно	Не здійснюється таємно
Збирається в інтересах національної безпеки та оборони	Збирається для формування та реалізації державних політик у різних сферах
Постановка стратегічних завдань здійснюється Президентом України шляхом затвердження Національної розвідувальної програми	Постановка стратегічних завдань здійснюється або узгоджується Урядом України

Висновки. Уряд України може створювати окремі центральні органи виконавчої влади для збору, обробки, та аналізу інформації про окуповані території або наділяти такими повноваженнями існуючі органи. Подібну діяльність доцільно здійснювати таким чином, щоб вона відповідала розвідувальному циклу, що включає постановку завдань, збір, обробку, аналіз, та споживання (розповсюдження) кінцевого продукту для цілей формування та реалізації політик у різних сферах із врахуванням особливостей тимчасово окупованих територій. Квазірозвідувальна діяльність за деякими ознаками нагадує розвідувальну діяльність але не є тотожною до неї. На відміну від розвідувальної діяльності, квазірозвідувальна діяльність ординарних органів державної виконавчої влади не може здійснюватися таємно.

Органи державної виконавчої влади уповноважені здійснювати збір інформації про стан справ на тимчасово окупованих територіях України можуть збирати її за межами України, в межах контрольованих державою територій та з окупованих територій. Способи збору такої інформації можуть бути:

- Особисті зустрічі службовців уповноважених ординарних органів державної виконавчої влади із громадянами України та іноземними громадянами, які відвідували, проживають або володіють інформацією про стан справ на тимчасово окупованих територіях або інформацією про наміри, плани, програми країни-окупанта, її партнерів та союзників, які стосуються тимчасово окупованих територій.

- Отримання несистематизованої інформації та інформаційно-аналітичних продуктів від іноземних організацій, в тому числі гуманітарних, правозахисних тощо.

- Збір інформації із відкритих джерел, в тому числі моніторинг зарубіжних онлайн ресурсів, аккаунтів в соціальних мережах, вивчення наукових та експертних досліджень тощо.

- Соціологічні методи збору інформації, зокрема опитування, в тому числі в кіберпросторі, проведення фокус-груп, експертні опитування, глибинні інтерв'ю.

- Отримання на комерційній основі даних супутникового спостереження за землею поверхнею та її дистанційного зондування.

Незважаючи на вузький спектр способів та методів збору інформації під час КРД у порівнянні із розвідувальною діяльністю, обробку, аналіз та розповсюдження отриманої інформації доцільно організувати відповідно до підходів, що притаманні діяльності розвідувальних органів та описуються у вигляді розвідувального циклу.

Для того, щоб квазірозвідувальна діяльність була ефективною, варто встановити її принципи, систематизувати методи збору інформації та розробити аналітичні стандарти. Також бажано встановити перелік аналітичних продуктів, що мають бути результатом такої діяльності та споживатися органом, який її проводить або іншими споживачами для формування та реалізації відповідних політик щодо окупованих територій.

Література:

1. Конституція України: від 28.06.1996 № 254к/96-ВР: станом на 1 січ. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

2. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII: станом на 5 жовт. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

3. Про розвідку: Закон України від 17.09.2020 № 912-IX: станом на 30 жовт. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

4. Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004: Public Law 108–458, 17 Dec. 2004. URL: <https://www.congress.gov/bill/108th-congress/senate-bill/2845> (дата звернення: 10.11.2025).

5. What is Intelligence?. *Office of the Director of National Intelligence*. URL: <https://www.dni.gov/index.php/what-we-do/what-is-intelligence> (дата звернення: 10.11.2025).

6. How the IC Works. *Office of the Director of National Intelligence*. URL: <https://www.intelligence.gov/how-the-ic-works> (дата звернення: 10.11.2025).

7. Про внесення зміни до пункту 6 Положення про Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України: Постанова Каб. Міністрів України від 28.11.2018 № 1008 : станом на 28 лист. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1008-2018-%D0%BF/ed20181128#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

8. Деякі питання Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій: Постанова Каб. Міністрів України від 08.06.2016 № 376: станом на 15 лист. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF/ed20231115#Text> (дата звернення: 10.11.2025).

9. Van Metre L., Steiner S. E., Haring M. Ukraine's Internally Displaced Persons Hold a Key to Peace: Issue Brief. Atlantic Council, 2017. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/ukraine-s-internally-displaced-persons-hold-a-key-to-peace/> (дата звернення: 10.11.2025).

10. Окупаційна влада приховує аварію з газовими турбінами «SIEMENS», що завезені на територію АР Крим в обхід міжнародних санкцій. *Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб України*. URL: <https://archive.ph/Njhyh#selection-215.0-215.125> (дата звернення: 10.11.2025).

11. Zverev A., Lyrchikova A., Stolyarov G. Exclusive: Firm part-owned by Siemens hired to help install turbines in Crimea: sources. *Reuters*. 2017. URL: <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-crimea-power-commissio-idUSKBN19T0VA/> (дата звернення: 10.11.2025).

12. Що відомо про турбіни Siemens у Криму?: *BBC News Україна*. 2017. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-40558660> (дата звернення: 10.11.2025).

13. Klimkin P. Siemens-Deal: Gasturbinen illegal auf der Krim. *WELT*. 2017. URL: <https://www.welt.de/debatte/kommentare/article167198337/Siemens-Deal-Gasturbinen-illegal-auf-der-Krim.html> (дата звернення: 10.11.2025).

14. Клімкін: Siemens зробив висновки після постачання турбін до Криму. *Європейська правда*. 2018. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/02/16/7077637/> (дата звернення: 10.11.2025).

15. Керівників Siemens судитимуть за постачання турбін в окупований Крим. *Економічна правда*. 2018. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/11/09/642504/> (дата звернення: 10.11.2025).

16. Газові турбіни Siemens стали причиною нової аварії в анексованому Криму, – МінТОТ. *LB.ua*. 2018. URL: https://lb.ua/news/2018/11/09/412060_gazovie_turbini_siemens_stali.html (дата звернення: 10.11.2025).

17. UNIAN: Ukraine officials report about accident in occupied Crimea's TPP. *KyivPost*. 2018. URL: <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/unian-ukraine-officials-report-about-accident-in-occupied-crimeas-tpp.html> (дата звернення: 10.11.2025).

18. SIEMENS gas turbines cause accident at TPP in Crimea - Ministry for occupied territories, IDPs. *Interfax-Ukraine*. 2018. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/economic/544091.html> (дата звернення: 10.11.2025).

19. На ТЕС Криму сталася вже друга аварія з турбінами Siemens, які не обслуговує виробник. *Новинарня*. 2018. URL: <https://novynarnia.com/2018/11/10/na-tes-krimu-stalasya-vzhe-druga-avariya-z-turbinami-siemens-yaki-ne-obslugovuye-virobnik-mintot/> (дата звернення: 10.11.2025).

20. Стець А. Турбіни Siemens стали причиною нової аварії в анексованому Криму. *ZAXID.NET*. 2018. URL: https://zaxid.net/turbini_siemens_stali_prichinoyu_novoyi_avariyi_v_aneksovanomu_krimu_n1469570 (дата звернення: 10.11.2025).

21. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 19 березня 2019 року «Про застосування, скасування та внесення змін до персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій)»: Указ Президента України від 19.03.2019 № 82/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/822019-26290> (дата звернення: 10.11.2025).

References:

1. Konstytutsia Ukrainy № 254k/96-BP. (1996, June 28). [Constitution of Ukraine № 254k/96-BP]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp#Text> [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy» № 2469-VIII. (2018, June 21). [Law of Ukraine «On National Security of Ukraine» №. 2469-VIII]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy «Pro rozvidku» № 912-IX [Law of Ukraine «On Intelligence» № 912-IX]. (2020, September 17). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20#Text> [in Ukrainian].

4. Public Law 108–458 «Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act». (2004). *congress.gov*. Retrieved from: <https://www.congress.gov/bill/108th-congress/senate-bill/2845>.
5. Office of the Director of National Intelligence. (n.d.). *What is Intelligence?* Retrieved from: <https://www.dni.gov/index.php/what-we-do/what-is-intelligence>.
6. How the IC Works. (n.d.). *Office of the Director of National Intelligence*. Retrieved from: <https://www.intelligence.gov/how-the-ic-works>.
7. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro vnesennia zminy do punktu 6 Polozhennia pro Ministerstvo z pytan tymchasovo okupovanykh terytorii ta vnutrishno peremishchenykh osib Ukrainy» № 1008 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On amending paragraph 6 of the Regulation on the Ministry for Temporarily Occupied Territories and Internally Displaced Persons of Ukraine» №1008]. (2018, November 28). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1008-2018-%D0%BF/ed20181128#Text> [in Ukrainian].
8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia Ministerstva z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii» № 376. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of the Ministry for Reintegration of Temporarily Occupied Territories» № 376]. (2016, June 6). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376-2016-%D0%BF/ed20231115#Text> [in Ukrainian].
9. Van Metre, L., Steiner, S. E., and Haring, M. (2017). *Ukraine's Internally Displaced Persons Hold a Key to Peace*. Atlantic Council. Retrieved from: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/ukraine-s-internally-displaced-persons-hold-a-key-to-peace/>.
10. Okupatsiina vlada prykhovuie avariiu z hazovymy turbinamy «SIEMENS», shcho zavezene na terytoriiu AR Krym v obkhid mizhnarodnykh sanktsii. [The occupying authorities are concealing an accident involving SIEMENS gas turbines that were brought into the territory of the Autonomous Republic of Crimea in circumvention of international sanctions]. (2018). *Ministry for Temporarily Occupied Territories*. Retrieved from: <https://archive.ph/Njhyh#selection-215.0-215.125> [in Ukrainian].
11. Zverev, A., Lyrchikova, A., and Stolyarov, G. (2017). Exclusive: Firm part-owned by Siemens hired to help install turbines in Crimea: sources. *Reuters*. Retrieved from: <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-crimea-power-commissio-idUSKBN19T0VA/>.
12. Shcho vidomo pro turbiny Siemens u Krymu? [What is known about Siemens turbines in Crimea?]. (2017). *BBC News Ukraine*. Retrieved from: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-40558660> [in Ukrainian].
13. Klimkin, P. (2017). Siemens-Deal: Gasturbinen illegal auf der Krim. *WELT*. Retrieved from: <https://www.welt.de/debatte/kommentare/article167198337/Siemens-Deal-Gasturbinen-illegal-auf-der-Krim.html> [in German].
14. Klimkin: Siemens zrobyv vysnovky pislia postachannia turbin do Krymu. [Klimkin: Siemens has drawn conclusions after supplying turbines to Crimea]. (2018). *Yevropeiska Pravda*. Retrieved from: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2018/02/16/7077637/> [in Ukrainian].
15. Kerivnykiv Siemens sudytymut za postachannia turbin v okupovanyi Krym. [Siemens executives to be tried for supplying turbines to occupied Crimea]. (2018). *Ekonomichna Pravda*. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/11/09/642504/> [in Ukrainian].
16. Hazovi turbiny Siemens staly prychynoiu novoi avarii v aneksovanomu Krymu – MinTOT. [Gas turbines Siemens became the cause of another accident in annexed Crimea – Ministry of TOT]. (2018). *LB.ua*. Retrieved from: https://www.lb.ua/news/2018/11/09/412060_gazovie_turbini_siemens_stali.html [in Ukrainian].
17. UNIAN: Ukraine officials report about accident in occupied Crimea's TPP. (2018). *KyivPost*. Retrieved from: <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/unian-ukraine-officials-report-about-accident-in-occupied-crimeas-tpp.html>.

18. SIEMENS gas turbines cause accident at TPP in Crimea – Ministry for occupied territories, IDPs. (2018). *Interfax-Ukraine*. Retrieved from: <https://en.interfax.com.ua/news/economic/544091.html>.

19. Na TES Krymu stalasia vzhe druha avariia z turbinamy Siemens, yaki ne obsluhovuie vyrobnyk. [A second accident with Siemens turbines occurred at the Crimean TPP; the manufacturer does not service them]. (2018). *Novynarnia*. Retrieved from: <https://novynarnia.com/2018/11/10/na-tes-krimu-stalasya-vzhe-druga-avariya-z-turbinami-siemens-yaki-ne-obslugovuye-virobnik-mintot/> [in Ukrainian].

20. Stets, A. (2018). Turbiny Siemens staly prychynoiu novoi avarii v aneksovanomu Krymu. [Siemens turbines caused a new accident in annexed Crimea]. *ZAXID.NET*. Retrieved from: https://zaxid.net/turbini_siemens_stali_prichinoyu_novoyi_avariyi_v_aneksovanomu_krimu_n1469570 [in Ukrainian].

21. Ukaz Prezydenta Ukrainy №. 82/2019 «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 19 bereznia 2019 roku «Pro zastosuvannia, skasuvannia ta vnesennia zmin do personalnykh spetsialnykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuvalnykh zakhodiv (sanktsii)». [Decree of the President of Ukraine №. 82/2019 «On the Decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of March 19, 2019 «On the Application, Cancellation, and Amendment of Personal Special Economic and Other Restrictive Measures (Sanctions)»] (2019, March 19). Retrieved from: <https://www.president.gov.ua/documents/822019-26290> [in Ukrainian].